

Riksdagen

Uppteckningar

vid EU-nämndens sammanträden

2021/22:7

Fredagen den 15 oktober

§ 1 Utrikes frågor

Utrikesminister Ann Linde

Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för utrikes frågor
den 12 juli 2021

Återrapport från extrainsatt videomöte den 17 augusti 2021

Återrapport från informellt ministermöte den 3 september 2021

Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
utrikes frågor den 18 oktober 2021

Anf. 1 ORDFÖRANDEN:

Klockan är 10.15, och jag välkomnar samtliga ledamöter, kanslipersonal, stenografer och inte minst regeringen, som just nu företräds av utrikesminister Ann Linde med personal och medarbetare.

Anledningen till att EU-nämndens sammanträde startar den här tiden i dag är att det har varit ett regeringssammanträde, som jag meddelade förra gången.

Vi inleder som seden bjuder med återrapporter. Det handlar om möte i rådet den 12 juli 2021, extrainsatt videomöte den 17 augusti 2021 och informellt ministermöte den 3 september 2021.

Anf. 2 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Tack så mycket, ordförande! Det känns nästan lite ovant att vara här efter så lång tid.

Nämnden har i vanlig ordning fått skriftlig återrapportering från rådets möte den 12 juli. Josep Borrell tog under aktuella frågor upp Afghanistan, Libanon, Kina, Haiti och Kuba. Andra kollegor nämnde dessutom vaccindelning, Belarus, södra Kaukasien, Jemen, Libyen, Niger och den cypriotiska hamnstaden Varosha. Jag tog i mitt inlägg upp Afghanistan, Belarus, södra Kaukasien och Stockholmsinitiativet för kärnvapenedrustning.

Diskussionen om geopolitiska aspekter av ny teknik visade på ett brett stöd för att stärka EU:s arbete med frågorna och för att utveckla det transatlantiska samarbetet. Jag lyfte bland annat fram att EU måste bli bättre på att hantera cyberhot och göra mer för att utveckla normer för ansvarsfullt beteende i cyberrymden. Vi antog även rådsslutsatser om ett globalt sammanlänkat Europa.

I diskussionen om den strategiska kompassen avhandlades alla fyra så kallade korgar av frågor: krishantering, förmågeutveckling, partnerskap och motståndskraft. Jag betonade bland annat vikten av ett brett perspektiv

på säkerhet, av civil krishantering och av agendan för kvinnor, fred och säkerhet.

Diskussionen om Etiopien återbekräftade behovet av att parterna lägger ned sina vapen, av att civila får skydd och av humanitärt tillträde. Kommissionen redogjorde för den mycket allvarliga humanitära situationen. Flera ministrar, däribland jag, lyfte fram behovet av ansvarsutkrävande. Jag tog också upp vapenvilan, humanitärt tillträde och den regionala situationen.

Vi hade slutligen ett mycket bra informellt samtal med Israels nya utrikesminister Yair Lapid.

EU-nämnden har också fått skriftlig återrapportering från den informella videokonferensen den 17 augusti om situationen i Afghanistan. Det var som bekant ett informellt möte, som under normala omständigheter hade kunnat vara ett extraordinärt fysiskt möte och som regeringen därför valde att samråda om.

Diskussionen visade på en samsyn om fem övergripande prioriteringar: att fortsätta evakueringen från Afghanistan, att motverka att Afghanistan blir en fristad för terrorism, att upprätthålla EU:s principer och värderingar, att samarbeta med internationella partner samt att hantera eventuella migrationsströmmar.

Jag underströk bland annat vikten av ett enigt och tydligt budskap från EU till talibanerna vad gäller mänskliga rättigheter, inte minst för kvinnor och flickor.

Anf. 3 ORDFÖRANDEN:

Vi noterar och tackar utrikesministern för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 3, Aktuella frågor, för kommentar och information. Det är en återkommande fråga inom ramen för utrikesrådet.

Anf. 4 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Nästa möte äger rum i Luxemburg på måndag. På dagordningen står fyra diskussionspunkter: Gulfen, det östliga partnerskapet, Etiopien och Nicaragua samt aktuella frågor.

Rådet väntas även anta slutsatser om EU:s insats i Bosnien och Hercegovina, Eufor Althea.

Josep Borrell väntas som vanligt beröra olika ämnen under punkten Aktuella frågor. Det här är som bekant inte en punkt där regeringens ståndpunkt ska förankras i riksdagen, men jag vill ändå ta upp några förväntade frågor.

Borrell kommer troligen att ta upp Afghanistan och den senaste utvecklingen. Han kan också komma att nämna EU:s högnivåforum om skydd för utsatta afghaner, som hölls den 7 oktober, där jag deltog, liksom bistandsministrarnas informella videokonferens den 11 oktober. >>>

Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen <<<

Kommissionen väntas även uppdatera om de pågående ansträngningarna för att upprätthålla en humanitär luftbro till Afghanistan. Sverige välkomnar arbetet med att etablera en humanitär EU-närvaro i Kabul. Behovet av internationell samordning och samverkan är mycket stort. Det gäller både inom EU och med andra partner, däribland Afghanistans grannländer.

EU-medlemsstaterna bör överväga och samordna stöd till icke-statliga aktörer för att undvika en kollaps i grundläggande samhällstjänster utan att för den skull finansiera eller legitimera talibanerna.

Sverige fortsätter i alla sammanhang att uppmärksamma den särskilt allvarliga situationen för flickor och kvinnor i Afghanistan.

Borrell väntas även ta upp de senaste veckornas ökade spänningar mellan Kosovo och Serbien. Kommissionsordförande von der Leyen, EU:s särskilda sändebud Lajčák och Borrell själv har haft kontakter med parterna.

Situationen eskalerade när Kosovos regering införde reciprocitetsåtgärder för registreringsskyltar för bilar från Serbien. I slutet av september kunde parterna efter förhandlingar ledda av Lajčák nå en temporär överenskommelse om att minska spänningarna och arbeta för en mer långsiktig lösning.

Sverige välkomnar parternas konstruktiva agerande och EU:s ansträngningar. Jag har också uttalat mig i egenskap av OSSE-ordförande, och jag har haft direkta kontakter med Lajčák.

Det är nu viktigt att parterna fortsätter att samtala i den EU-faciliterade normaliseringsdialogen för att lösa de utestående frågorna.

Slutligen tror vi att situationen i Mali kan komma upp, i ljuset av de uppgifter som förekommer om att övergångsregeringen överväger att teckna ett kontrakt med den ryska Wagnergruppen och om att de val som ska hållas i februari 2022 för en återgång till folkvalt styre kan komma att skjutas fram.

Vi tror att det i så fall också kan komma förslag om restriktiva åtgärder mot Mali för att öka trycket på övergångsregeringen att i enlighet med vad som tidigare överenskommits genomföra övergångsprocessen för en återgång till folkvalt styre.

Vi förstår varför. Om det råder politisk enighet på rådsmötet om att ta fram beslut om sanktioner skulle regeringen ansluta sig till dem. Den politiska signalen skulle i sig kunna ha effekt. Det kommer naturligtvis inte att fattas några formella beslut på måndag; Aktuella frågor är en informationspunkt. Det som kan bli aktuellt är en politisk signal och ett startskott för den formella processen. Regeringen kommer då givetvis att återkomma till EU-nämnden i vanlig ordning inför eventuella formella beslut i rådet.

Anf. 5 HANS ROTHENBERG (M):

Ordförande! Det som händer i omvärlden går väldigt fort. Det vore inte omöjligt att ytterligare en fråga kommer upp, och det är läget i Libanon. Det förvårras dagligen. Vi får se tydliga signaler om att Hizbollah och regeringspartier vill begränsa möjligheten för libaneser i andra länder att delta i de kommande valen. Det råder nu en energilockdown, och det är uppenbara kravaller på gatorna.

Libanon är ett land som är på väg att vara i fritt fall. Det här kommer att påverka EU, så det är en fråga som sannolikt borde diskuteras. Det skulle vara intressant att höra hur regeringen förhåller sig till den. Eller blir det här bara en information utan samtalsrespons?

Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Apropå frågan om Kosovo och Serbien är det på något sätt glädjande att man ändå under förra veckan lite grann kunde trappa ned den spänning som uppstod för ett par veckor sedan.

Samtidigt vet vi att frågan egentligen inte handlar om några registreringsskyltar och andra symboliska åtgärder som bägge parter vidtar vid olika tillfällen. Det handlar om en mycket längre konflikt som i slutändan grundar sig i kosovoalbaners rätt att bestämma över sig själva och sina områden.

Med anledning av att vi har denna kännedom undrar jag hur regeringen ser på den frågan. Alltså: När diskussionen om Kosovo och Serbien tas upp – vad är då Sveriges ställningstagande i själva den djupare frågan gällande Kosovo?

Anf. 7 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Tack för dragningen, utrikesministern!

Jag vill bara ytterligare förstärka det spår som regeringen har vad gäller läget för flickor och kvinnor i Afghanistan. Att inte ge grund för att talibanerna ska kunna hänvisa till sina goda kontakter med omvärlden när vi går in och gör hjälpinsatser är någonstans helt avgörande. Annars förvärrar vi situationen på lång sikt.

Jag inser också att det inte är helt enkelt att hitta detta. Just spåret att hitta de icke-statliga aktörerna, grannländerna och olika sätt att kunna ge stöd och hjälp inne i landet är oerhört viktigt och väsentligt. Jag vill bara ytterligare förstärka den delen.

Anf. 8 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag börjar med Hans Rothenbergs fråga om Libanon. Vi följer situationen noga, och det våld som nu har utbrutit är väldigt oroväckande. Frustrationen hos folket är oerhört stor. De vill ha fred, och de vill ha ekonomisk stabilitet – de vill ha helt normala saker. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Jag utgår ifrån att Borrell och kommissionen kommer att fortsätta de samtal som de har med ledare i Libanon. Det är väldigt viktigt att man kommer vidare med det som de har lovat att göra.

När det gäller relationen mellan Kosovo och Serbien hade jag samtal med Kosovos utrikesminister i New York under mötet i UNGA 76. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Vi vill att det ska bli förbättrade relationer mellan parterna. Dessutom måste man få en normalisering mellan parterna för att EU-närmandet ska kunna fungera. Vi försöker jobba för att detta ska få en lösning i ett omfattande och rättsligt bindande avtal som går att genomföra och att det ska bli regional stabilitet.

Jag hade ett videomöte med Lajčák i fredags – ett ganska långt och väldigt bra sådant. Jag har stort förtroende för honom. Han har både varit OSSE-ordförande och han har varit ordförande i FN:s generalförsamling och utrikesminister. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Jag har också pratat med Serbien och understrukit hur viktigt det är att man får till stånd ett sådant här rättsligt bindande avtal. Vi har också utvecklingssamarbete med båda.

Sedan finns det en rad problem, men vi försöker i alla fall understryka det här.

När det gäller Annika Carlsson har vi precis samma linje. Det var bra att få höra från EU-nämnden att det finns stöd för att vi ska fortsätta med den. Det är samma linje.

Anf. 9 ORDFÖRANDEN:

Vi noterar och tackar utrikesministern för informationen.

Vi går vidare till dagordningspunkt 4, Persiska viken. Detta är en diskussionspunkt.

Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Gulfen är en region som är av stor strategisk betydelse för EU. Gulfregionen präglas alltså av betydande säkerhetspolitiska spänningar. Det finns en frånvaro av effektiva institutioner för samarbete och konfliktlösning. Ökad instabilitet runt Gulfen skulle ha direkta konsekvenser för EU och resten av världen.

Sverige är en av initiativtagarna till diskussionen på måndag. Vi har under en längre tid verkat för att EU:s förbindelser med och engagemang i gulfregionen ska stärkas.

Borrell besökte gulfregionen i månadsskiftet september/oktober. Han väntas på måndag redovisa sina intryck från resan. Som bekant har även jag tidigare i år besökt Jemen och regionen med mandat att framföra EU:s gemensamma budskap. I sammanhanget kan vi också notera att en svensk diplomat, ambassadör Hans Grundberg, har utsetts till FN:s generalsekreterares särskilda representant i Jemen.

Parallellt med Borrells besök påbörjades en ny dialog om mänskliga rättigheter mellan EU och Saudiarabien. EU har sedan tidigare liknande dialoger med Qatar, Förenade Arabemiraten och Bahrain. Sverige verkar konsekvent för att mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer ska ges tyngd i EU:s förbindelser med gulfregionen. Vi hoppas att samtalen mellan parterna till den kärntekniska överenskommelsen JCPOA, som samordnas av EU, ska återupptas, att Iran ska återgå till full efterlevnad av sina åtaganden och att USA ska återinträda i överenskommelsen.

Rådets diskussion på måndag utgör en möjlighet för medlemsstaterna att ge sin syn på EU:s fortsatta förhållningssätt till Gulfen inför att kommissionen och den höga representanten ska ta fram ett gemensamt meddelande om regionen.

Sverige vill se ett starkt EU-engagemang i regionen inklusive en närmare relation med Gulfländernas samarbetsorganisation, GCC. Samtidigt framhåller vi vikten av att bibehålla en bredare regional ansats där EU bör verka för en ökad regional dialog och stabilitet.

Länderna runt Gulfen behöver utveckla institutioner för regionalt samarbete. Vid mötet på måndag kommer Sverige att lyfta fram OSSE som ett exempel på en organisation med en bred verktygslåda för regional dialog och konfliktlösning.

Sverige anser också, precis som en rad andra medlemsstater, att ett särskilt EU-sändebud för Gulfen skulle stärka vår roll i regionen.

2021/22:7
15 oktober

Anf. 11 SOFIA DAMM (KD):

Ordförande! Tack, utrikesministern, för dragningen!

Jag vill följa upp den avvikande ståndpunkt som vi gav uttryck för på gårdagens överläggning i utrikesutskottet. Vi anser att när man talar om avspänning och stabilitet i regionen måste man kunna vara tydligare när det gäller den iranska regimens utveckling av kärnvapen, vilken är det största hotet mot stabiliteten i regionen.

Jag hörde nu att utrikesministern nämnde JCPOA i lite svepande ordalag, men jag tror att vi, inte minst i ljuset av IAEA:s larmrapport, måste kunna tala betydligt skarpare i den här frågan. Annars tycker jag att det riskerar att sända helt fel signaler.

Anf. 12 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! I själva ståndpunkten nämns såväl frågan om handel som frågan om mänskliga rättigheter, alltså generellt gällande EU:s engagemang i området. Även om det står, och utrikesministern också säger, att skyddet för mänskliga rättigheter bör stärkas menar vi att det måste värderas före handel och övriga relationer. Skulle dessa stater i den regionen ha blivit demokratiska till följd av handelsrelationerna med västvärlden hade de i dag varit världens mest demokratiska länder. Så ser det inte riktigt ut.

Därmed måste också länderna i väst fatta ett beslut om vad som går först: Är det att kunna sälja olika varor till exempelvis Saudiarabien eller Iran, eller är det att prioritera de mänskliga rättigheterna? Jag menar helt enkelt att de mänskliga rättigheterna kommer före. Jag skulle vilja höra hur utrikesministern ser på den frågan.

Anf. 13 MARKUS WIECHEL (SD):

Herr ordförande! Vi står bakom Kristdemokraternas avvikande ståndpunkt.

Anf. 14 HANS ROTHENBERG (M):

När det gäller Iran och kärnvapen tror jag att det är viktigt att vi fokuserar på att det är kärnvapen det handlar om och inte JCPOA. Det avtalet är väl att betrakta som att om det inte ligger i respirator så är det i alla fall på väg in i koma. Men det innebär inte att frågan om kärnvapen blir mindre aktuell.

Som jag sa på utrikesutskottet i går är det eftervärlden som kommer att döma huruvida vi har reagerat på den här frågan i tid eller ej. Därför ansluter vi oss till Kristdemokraternas avvikande mening om inte utrikesministern korregerar med någonting riktigt vasst.

Anf. 15 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag hörde inte att det lästes upp någon avvikande mening, så det är svårt för mig att reagera på en sådan.

Anf. 16 SOFIA DAMM (KD):

Jag hänvisade till den avvikande ståndpunkten från utrikesutskottet och gjorde bara en liten summering.

Anf. 17 ORDFÖRANDEN:

De har fått en instruktion från ordföranden om att inte alltid läsa upp hela A4-sidan med en avvikande ståndpunkt utan bara summera det som är den avvikande ståndpunktens essens. Sofia Damm följer alltså regelverket.

Anf. 18 SOFIA DAMM (KD):

Ska jag förtydliga ståndpunkten?

Anf. 19 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Eftersom jag har varit på resande fot och kom hem i går kväll har jag inte kunnat läsa exakt vad som sas, och därför är det väldigt svårt att reagera på det.

Anf. 20 ORDFÖRANDEN:

Då får Sofia Damm en möjlighet att vara ännu tydligare i sin avvikande ståndpunkt.

Anf. 21 SOFIA DAMM (KD):

Ordförande! Jag har full förståelse för det, utrikesministern!

Vi menar att eftersom den iranska regimens utveckling av kärnvapen är det största hotet mot stabilitet i området är det märkligt att detta inte nämns uttryckligen i regeringens ståndpunkt – det hänvisas bara till avtalet och inte till att utvecklingen av kärnvapen är det största hotet mot stabilitet i området.

Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag tycker att vi är väldigt tydliga när det gäller Irans roll, kärnvapenfrågorna, att Iran måste återgå till full efterlevnad av sina åtaganden och att USA ska återinträda i överenskommelsen. Men om vi ska säga att det här är väldigt, väldigt viktigt har jag inga problem att säga att det är väldigt, väldigt viktigt, vilket är samma sak som vi säger. Inga problem!

När det gäller Daniels frågor gör vi inte samma analys som Vänsterpartiet. Vi menar att man alltid kan göra båda delarna och att det dessutom faktiskt är bättre att ha både handel och annan dialog för att man ska kunna ta upp mänskliga rättigheter. Vi tycker inte att man ska välja mellan det ena eller det andra. Vi tror att det är helt destruktivt, och vi tror att det blir svårare att få igenom mänskliga rättigheter då, inte minst kvinnors rättigheter. I Saudiarabien har det skett en otroligt positiv utveckling – inte inom mänskliga rättigheter men inom kvinnors rättigheter, och jag är helt övertygad om att det beror på att vi har dialog och handel och tar upp de här frågorna hela tiden.

Vi har alltså olika syn på det, och jag kommer inte att säga att vi väljer mänskliga rättigheter före handel, för jag tycker att det är en konstruerad motsättning som faktiskt inte finns. Det är klart att grundläggande rättigheter, mänskliga rättigheter, demokrati och så vidare är grundläggande värderingar, men att säga att de är högre prioriterade än det ena eller det andra tycker jag är en felaktig analys.

När det gäller det som Rothenberg sa är JCPOA den process som har bäst utsikter att lyckas. De ansträngningarna är helt centrala. Om vi skulle ställa oss utanför detta genom att till exempel kräva att man skulle skriva in den ena eller den andra väldigt skarpa formuleringen skulle vi göra att det här avtalet som faktiskt fungerade – 13 inspektioner gav rätt i att Iran följde avtalet – inte längre skulle göra det. Skulle vi agera på ett sådant sätt att vi ställer oss utanför det här skulle vi bidra till en ökad kärnvapenupprustning. Det tycker jag inte skulle vara klokt.

JCPOA är det verktyg som vi har för att se till att man inte utvecklar kärnvapen. Något av det viktigaste i hela Gulfen är att Iran inte får kärnvapen, och då ska vi agera så att det inte händer. Vi ska inte agera på något sätt som kan göra att det händer.

Anf. 23 ORDFÖRANDEN:

Jag vill uppmärksamma EU-nämnden på att det är det talade ordet som gäller, likaväl som det skriftliga ordet.

Anf. 24 DANIEL RIAZAT (V):

Tack, utrikesministern, för svaret!

Jag förstår att vi har lite olika synsätt när det gäller det här. Jag menar att vi inte bidrar så mycket till kvinnors rättigheter genom att till exempel sälja vapen eller annan krigsmateriel till Saudiarabien. Under 2020, om vi ska ta konflikten i Jemen som ett exempel, sålde Sverige sju gånger mer vapen än vad man lade pengar på bistånd i den konflikten. Det menar jag helt enkelt inte är någonting som bidrar till mänskliga rättigheter eller kvinnors rättigheter, vilket hänger väldigt tätt samman.

Jag kommer inte att anmäla en avvikande mening här eftersom vi i stort delar det som regeringen har tagit upp i sin ståndpunkt, men jag tror ändå att vi allihop i den här salen vet att så länge mänskliga rättigheter inte sätts före alla andra punkter när man har engagemang och samarbetsavtal med olika diktaturer kommer det inte att komma någon vart – i alla fall inte så långt som vi vill att det ska komma. Visst kan handel bidra med en del relationer som utvecklar länder ur olika avseenden, men det betyder inte att länderna kommer att bli demokratier. Frågan om demokrati och mänskliga rättigheter måste sättas först.

Anf. 25 SOFIA DAMM (KD):

Herr ordförande! Jag kommer att släppa vår avvikande mening. Det är inte bara för att utrikesministern är beredd att säga ”väldigt” två gånger, utan det handlar också om att i regeringens ståndpunkt inledningsvis, i det skriftliga underlaget, nämns endast Iran när det gäller att vi vill öppna för en delegation. Utrikesministern tydliggjorde detta i sitt inlägg ytterligare, och nu fick jag det bekräftat en gång till. Därmed är vi också nöjda, men vi kommer givetvis att följa upp detta sedan.

Anf. 26 ORDFÖRANDEN:

Tack, Sofia Damm från Kristdemokraterna, och vi noterar att du drar tillbaka din avvikande ståndpunkt.

Anf. 27 HANS ROTHENBERG (M):

Jag instämmer i tillbakadragandet av den avvikande ståndpunkten. Jag vill dock bara kommentera och säga att det finns många avtal och många samarbetsformer som inte fungerar. Som exempel kan vi nämna Doharundan, som inte har lett fram till ökad frihandel. Den är i princip betraktad som icke fungerande i dag.

Det är detta jag menar: Låt oss fokusera på att lösa kärnvapenfrågan och inte på att hålla fast vid en bokstavskombination. Där behöver vi i de här lägena kanske vara flexibla och hitta andra saker.

Nu blev det kanske lite mer av en interpellationsdebatt här. Jag beklagar, men jag var nödd och tvungen.

Anf. 28 ORDFÖRANDEN:

Regelverket är ju sådant att ledamoten begär ordet via ordföranden till utrikesministern, och vice versa. Vi undviker paneldebatter eller diskussionsdebatter à la kammaren här, men det var bra att Hans Rothenberg reflekterade över tillståndet. Det är jag väldigt tacksam för.

Innan jag ger ordet till utrikesministern vill jag säga att eftersom den avvikande ståndpunkten har återtagits från Kristdemokraterna tror jag att Markus Wiechel från Sverigedemokraterna också återtar sitt medgillande till den avvikande ståndpunkten.

Anf. 29 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Jag har inget mer att tillägga.

Anf. 30 ORDFÖRANDEN:

Jag noterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 5, Det östliga partnerskapet. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 31 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Det östliga partnerskapet är en strategisk prioritering för Sverige i vårt närområde. Det är en central del av EU:s utrikespolitiska aktörskap och det mest framgångsrika ramverket för EU:s stöd till utveckling och stabilitet i våra östra grannländer.

Det råder ingen brist på utmaningar i vårt östra grannskap. Regimen i Belarus har suspenderat sitt deltagande i det östliga partnerskapet samtidigt som vårt stöd till det belarusiska folket fortgår.

Vi ser allvarliga brott mot vapenvilan i östra Ukraina och MR-överträdelser på det olagligt annekterade Krim.

Vi noterar en negativ utveckling när det gäller demokratin i Georgien, och vi har effekterna av striderna mellan Armenien och Azerbajdzjan förra hösten. Jag påminner om att 12 000 personer dödades. Sverige har genom OSSE verkat för att förhandlingarna ska återupptas inom ramen för Minskgruppen. Vi märker att covid-19-pandemin påverkar alla länder i regionen.

I den positiva vågskålen har vi Moldaviens nya president och regering, som tydligt har åtagit sig att öka takten i reformarbetet och EU-närmandet. Stödet från EU och Sverige för den nya regeringens reformambitioner är

starkt. Detta förmedlade jag också när jag besökte Moldavien i förra veckan.

I denna politiska verklighet är förberedelserna inför östliga partnerskapets sjätte toppmöte den 15 december en utmaning. Sverige vill vid toppmötet se en kort politisk gemensam deklaration baserat på våra värderingar, långsiktiga intressen och prioriteringar. Vi kommer att behöva hantera återhållsamheten från ett flertal EU-medlemmar som står emot de höga förväntningarna och den ambitionsnivå som framför allt de associerade länderna Georgien, Ukraina och Moldavien har ställt upp.

Regeringen anser att det är angeläget att toppmötet bekräftar EU:s engagemang och politiska vision genom nya områden för utökat samarbete. Det är ytterst en fråga om EU:s trovärdighet som global aktör. Vi provas först och främst i vårt eget närområde. Inga representanter för Belarus regim bjuds in till toppmötet. Landets stol lämnas i stället symboliskt tom. Däremot diskuteras möjligheten att bjuda in representanter för den belarusiska oppositionen och civilsamhället till informella samtal i anknytning till toppmötet.

Sverige vill se en fortsatt hög ambitionsnivå för det östliga partnerskapet. Regeringen ställer sig positiv till föreslagna prioriteringar, som utrikesutskottet har fått en dragning om, om att stärka partnerländernas motståndskraft, stödja en grön omställning och ökad digitalisering. Sverige kommer på måndag att betona att östliga partnerskapet och EU:s samarbete med partnerländerna måste vila på våra grundläggande värderingar som demokrati, mänskliga rättigheter, rättsstatens principer, god samhällsstyrning och jämställdhet.

I de prioriteringar som EU-institutionerna har föreslagit anser regeringen att de värderingsbärande frågorna inte har givits tillräcklig tyngd. Sverige värnar partnerländernas rätt att i linje med folkrätten och med stöd i den europeiska säkerhetsordningen själva välja sina utrikes- och säkerhetspolitiska samarbeten och stöder deras europeiska strävanden och vägval, med vilket vi naturligtvis också förstår ett möjligt medlemskapsperspektiv.

Regeringen ser positivt på de tre associerade ländernas närmare samarbete, ökat engagemang och ägarskap inom ramen för det östliga partnerskapet och anser att dessa partnerländer bör erbjudas mer eftersom de har ett mer ambitiöst tillvägagångssätt. Men det förutsätter att de lever upp till sina åtaganden och genomför viktiga reformer. Samtidigt måste det östliga partnerskapet förbli inkluderande för alla sex länderna, men den här gången med en tom stol.

Anf. 32 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Jag tackar utrikesministern för genomgången.

Vi skulle gärna vilja addera till detta. Det är inget som vi vill ta bort, men vi vill addera medlemskapsperspektivet. På utrikesutskottets möte var det en diskussion om att det inte skulle vara strategiskt klokt att föra fram detta nu. Vi anser ur vårt perspektiv att det är oerhört viktigt att fortsätta driva den linjen, det vill säga inte släppa den. Det är en viktig och väsentlig del för att fortsätta att utveckla arbetet.

Det framgår av utrikesutskottets betänkande att en enig riksdag tycker att detta är viktigt, och jag tycker att det är värdefullt att det finns med även denna gång.

Anf. 33 CAMILLA HANSÉN (MP):

Herr ordförande! Jag vill understryka hur viktigt jag tycker att gesten är med en tom stol när det gäller Belarus och att man för informella samtal med oppositionen under mötet.

Jag tror att detta betyder mer än vad jag egentligen förstår, som självklart går hit och intar min stol i vårt parlament och våra utskott. Jag tror att det kommer att vara betydelsefullt.

Anf. 34 MARIA NILSSON (L):

Jag instämmer i vad Camilla Hansén precis sa.

Utrikesministern var lite vag om representanter från civilsamhället eller oppositionen. Jag undrar om utrikesministern kan specificera mer. Det hade varit oerhört värdefullt ur symbolisk synvinkel om Svetlana Tichanovskaja bjudits in, även om det hade varit till informella samtal.

Vi står bakom regeringens ståndpunkt. Man kan konstatera att mycket har förändrats sedan 2009 när östliga partnerskapet bildades. Det är väl egentligen bara Alijev i Azerbajdzjan som är konstanten i det hela – en mindre trevlig sådan.

Men skillnaderna mellan länderna i det östliga partnerskapet, vilka som dras till EU och vilka som inte gör det, har ju väsentligt ökat. Det framgår också av regeringens ståndpunkt, om än mer underförstått.

Det som Ukraina utsätts för från Ryssland, och det Moldavien kommer att utsättas för, är i högre grad ett hybridhot. Ukraina är det land i dag som utsätts för det största antalet hybridhot från ryska sidan. Är det detta som gömmer sig i partnerländernas motståndskraft? Kommer hybridhotet att vara en del av det samtalet? Hur ser utrikesministern på just meningen: ”Partnerskapet bygger på en differentierad ansats i relation till de olika länderna som ingår.” Hur kommer det östliga partnerskapet att egentligen utvecklas?

Anf. 35 DANIEL RIAZAT (V):

Vi delar helt och hållet regeringens ståndpunkt i dessa frågor, och jag behöver inte upprepa regeringens ställningstagande. Däremot noterade jag en ändring gentemot vad som står i texten: ”Regeringen värnar partnerländernas rätt att med stöd i folkrätten själva välja sina utrikes- och säkerhetspolitiska samarbeten. Det är viktigt att EU fortsätter att stödja deras europeiska strävanden och vägval.”

Detta hörde jag inte i det muntliga ställningstagandet. Jag vet inte om jag missade det eller om det är något som finns kvar. Jag ser att utrikesministern nickar. Jättebra!

Anf. 36 ORDFÖRANDEN:

Innan jag släpper in utrikesministern vill jag påminna om att östliga partnerskapet behandlas senare under GAC. Då kommer det att vara under punkt 3 i föredragnings-pm till samrådet inför GAC.

Anf. 37 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Jag börjar med Annika Qarlssons frågor. Det här handlar om både strategi och taktik. Medlemskapsperspektivet finns i ordvalet europeisk strävan – European aspirations. Det är ett möjligt medlemskapsperspektiv.

Det vet alla som ser detta. Men att i rådande läge ta upp just ordet medlemskapsperspektiv skulle få länder att slå bakut.

Det var tråkigt när vi på toppmötet om västra Balkan fick kämpa otroligt hårt för att över huvud taget få in en mening om medlemskapsförhandlingar med västra Balkan. Det var flera länder, >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<, som inte ville att det skulle stå något över huvud taget. Vi kommer inte fram med vare sig Albanien eller Nordmakedonien, där vi redan har fattat beslut.

Läget har blivit mycket tuffare i EU mot det som vi tycker är bra, det vill säga att ha ett öppet perspektiv. Därför tror vi att om man lämnar European aspirations där, som ingår i ett medlemskapsperspektiv, kan vi få dem att inte slå bakut så som de gjorde på toppmötet. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Jag tycker att det är problematiskt. I sak delar jag Annika Qarlssons politiska mål.

Jag noterade kommentaren om tom stol. Vi har diskuterat mycket hur vi ska göra. Jag tycker också att frågan är viktig. Men om vi skulle sätta någon på stolen från en civilsamhällesorganisation skulle det indikera att det inte är fråga om ett mellanstatligt möte, och om någon som deltog i valet skulle sättas på stolen skulle man erkänna valet. Och vi har sagt att vi inte erkänner valet över huvud taget.

Vi har diskuterat frågan om civilsamhällesrepresentant eller oppositionen. Jag har varit med på minst två möten där Tichanovskaja personligen har träffat EU:s utrikesministrar. Det är hon eller någon av de andra. Kovalkova var här förra veckan. De är mycket aktiva under sina besök. Det kommer att vara på hög nivå från oppositionen och medlemmar från civilsamhället.

Maria Nilsson tog också upp frågan om hybridhot. Den frågan ingår i de frågor som handlar om resiliens, inte minst för Ukrainas del, som ju är särskilt utsatt för den typen av hybrid- och cyberhot. Den frågan kommer definitivt att diskuteras.

Jag noterar att Daniel Riazat också tycker att en tom stol är bra. Jag har redan svarat på detta.

Anf. 38 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Jag tackar för svaret, utrikesministern.

Jag förstår att man kan behöva göra olika överväganden för att komma så långt det går. Men jag väljer ändå att anmäla avvikande ståndpunkt i denna del.

Anf. 39 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med en avvikande ståndpunkt anmäld från Centerpartiet.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Etiopien. Det är ytterligare en diskussionspunkt.

Anf. 40 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Vid FAC i juli påbörjades en diskussion om utvecklingen i Etiopien och om EU:s förhållningssätt. Rådet kommer att fortsätta diskussionen.

Situationen i Etiopien är mycket allvarlig. Konflikten har spridit sig från Tigray till angränsande regioner. Den humanitära situationen blir

alltmer akut, och humanitära aktörers tillträde till konfliktområdena är starkt begränsat. Fler än 7 miljoner människor i norra Etiopien bedöms vara i omedelbart behov av humanitär hjälp. Enligt FN svälter 400 000 människor i Tigray.

Etiopien beslutade den 30 september att utvisa sju FN-representanter som har varit ledande i den humanitära responsen och i arbetet med frågor om mänskliga rättigheter. Detta är helt oacceptabelt och något som omvärlden, inklusive EU och Sverige, har reagerat kraftigt emot.

Ett tungt ansvar vilar på den etiopiska regeringen. Detta har Sverige framfört till etiopiska företrädare vid flera tillfällen, bland annat när jag talade med min motpart i juli. EU:s hållning är att parterna måste lägga ned sina vapen, inleda en dialog och söka en politisk lösning på konflikten. Den etiopiska regeringen, liksom andra parter i konflikten, måste också respektera normer, som skydd av civila, och säkerställa fullt och obehindrat humanitärt tillträde till konfliktområden. Sverige anser att EU bör upprätthålla en dialog med Etiopien i syfte att trycka på för humanitärt tillträde och för en politisk lösning på konflikten.

Det pågår en diskussion om vilka verktyg som står till buds, inklusive möjliga sanktioner om dialogen inte når resultat. Josep Borrell menar att EU bör överväga sanktioner för att sätta nödvändigt tryck på berörda aktörer. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Sverige anser att vi åtminstone måste kunna diskutera denna möjlighet. Hotet om sanktioner som följer av att EU påbörjar en beredning kan i sig bidra till en positiv utveckling. EU måste sedan självfallet säkerställa att eventuella åtgärder inte får negativa humanitära konsekvenser för civilbefolkningen. Stödet till fattigdomsbekämpningen i Etiopien måste fortsätta.

Regeringen anser att det är viktigt att EU fortsätter sitt arbete för att mänskliga rättigheter och den internationella humanitära rätten ska respekteras och att civila ska skyddas. EU måste kräva att eritreanska trupper drar sig ur Etiopien.

Det är av stor vikt att världssamfundet sänder samlade budskap till parterna i konflikten. Samordningen mellan EU, FN, AU, USA och andra parter är viktig. Det är positivt att AU nyligen har utsett en hög representant för Afrikas horn, som väntas prioritera situationen i Etiopien.

Sverige har konsekvent lyft fram att ansvar måste utkrävas för samtliga övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna som begåtts i Etiopien. Som ett första steg måste den gemensamma utredning som FN och Etiopiens kommission för mänskliga rättigheter genomfört tas vidare.

Vi kommer på måndag också att understryka vikten av att EU söker bidra till lösningar på de regionala problemen, inte minst gränssituationen mellan Etiopien och Sudan och i fråga om dammen GERD.

Anf. 41 MARIA NILSSON (L):

Ordförande! Vi hade kanske gärna sett att det tagits med några begrepp som hade gjort vår svenska ståndpunkt lite starkare. Vi tycker att det är bra att regeringen trycker på för att sanktionsmekanismen åtminstone ska övervägas.

Utrikesministern nämnde svält, något som ju har använts som en krigsstrategi i området. Vi hade önskat att detta hade uttryckts i ståndpunkten just så.

2021/22:7

15 oktober

Utrikesministern nämnde omfattande övergrepp och kränkningar av de mänskliga rättigheterna. Precis så är det ju, och vi hade kanske önskat att man gått ännu längre och pratat om att det som har skett och sker kan liknas vid ett folkmord.

Anf. 42 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Jag vill börja med att instämma helt och hållet i Maria Nilssons tillägg till ställningstagandet. Situationen i Etiopien och Tigray beskrivs ibland som en konflikt, när det i själva verket handlar om en part som sitter på makten och har betydligt mer resurser och makt att förtrycka regionen och befolkningen där.

Vi vet också att bortsett från det som nämndes om den eritreanska regeringens stöd, som verkligen behöver diskuteras och fördömas, har även Förenade Arabemiraten varit en av aktörerna i detta genom att de har hjälpt den etiopiska regeringen med drönarattacker mot Tigray. Det bör kanske tilläggas att även andra parter som har varit involverade och bidragit till kriget bör dra sig undan.

Det intressanta i detta fall är också att det, precis som utrikesministern sa, har förekommit en hel del krigsförbrytelser och inträffat andra katastrofer i området. Men det är endast en part som har gått med på och själv krävt en oberoende utredning, även av Europa, och det är Tigray. Den etiopiska regeringen har inte, som utrikesministern också nämnde, velat att andra länder ska komma in och utreda frågan eller att FN ska ges tillträde.

Därför menar jag att det är viktigt att vi pratar om detta inte bara som en konflikt utan som ett förtryck och som något som är på väg att bli ett folkmord, om det får fortsätta.

Anf. 43 HANS ROTHENBERG (M):

Ordförande! Man kan diskutera semantik kring ”bör” och ”ska”. Jag tycker inte att det för den skull finns anledning att anmäla någon avvikande mening i detta sammanhang.

Men det finns all anledning att ligga på hårt om att sanktioner kan vara ett instrument. Detta handlar dock faktiskt väl så mycket om vad det fredspris som Etiopiens premiärminister fick för två år sedan förpliktar till. Detta kanske kan vara ett väl så starkt påtryckningsinstrument som att skramla med vapen i form av eventuella sanktioner.

Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Vi håller med Maria Nilsson och Daniel Riazat när det gäller uttrycket svält som krigsstrategi. Detta är vi beredda att ta in och säga.

När det gäller folkmord är vi mycket tydliga med att det rör sig om väldigt grova övergrepp. Som ni vet är folkmordsbegreppet väldigt omgärdat av en rad internationella konventioner och så vidare, så vi är inte beredda att säga det i detta läge. Däremot är vi beredda att understryka hur stora, grova och omfattande övergreppen är.

Kanske ännu viktigare är dock att säga att det behöver utredas och att det måste finnas ansvarsutkrävande så att någon står till svars för detta. Jag tror att det är oerhört viktigt att vi är väldigt tydliga med det.

Vi är som sagt beredda att överväga sanktioner och att, som Hans Rothenberg säger, ligga på hårt. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Jag tror därför att det i detta läge

gäller att öppna för att vi ska diskutera det och att det kommer på
dagordningen, och det är vi beredda att göra.

2021/22:7
15 oktober

Förenade Arabemiraten har vi inte nämnt vid namn. Vi har sagt att alla parter som är med måste ta sitt ansvar och ingå i en diskussion och att vi ska ha ett samlat budskap till alla parter. Särskilt ska Eritrea dra sig ur, för de är ju inne. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<<

Anf. 45 DANIEL RIAZAT (V):

Det finns väldigt mycket dokumenterat gällande Förenade Arabemiraternas drönarattacker mot Tigrayområdet till stöd för den etiopiska regeringen. Jag menar att även detta är en viktig fråga att ta upp eftersom det finns en hel del länder på EU-nivå som har relationer till Förenade Arabemiraten.

Anf. 46 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Vi nämner alla inblandade parter, och vi kan kolla upp om vi ska nämna specifika namn. Pekka Haavisto var särskilt sändebud innan vi fick Annette Weber – jag tror att hon även var i riksdagen – som är EU:s nyutnämnda särskilda sändebud för Afrikas horn. Hon måste vara en av dem i världen som vet mest om detta – det är djupt imponerande! Hon talar, liksom Haavisto gjorde, med gulfländerna om deras inblandning, så vi kan säkert få fram ännu mer detaljer inför måndag.

Anf. 47 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 7, Nicaragua. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 48 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Herr ordförande! Situationen i Nicaragua har försämrats. Utvecklingen när det gäller mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer är allvarlig. Jag vill också påminna om att Nicaraguas abortlagstiftning hör till de absolut mest restriktiva i hela världen; den förbjuder abort under alla omständigheter.

Inför president- och parlamentsvalet den 7 november har president Ortega låtit frihetsberöva flera tongivande oppositionspolitiker. Ett stort antal oberoende journalister och människorättsförsvarare har godtyckligt frihetsberövats de senaste månaderna. Utrymmet för oppositionella och för det civila samhället att verka är nu näst intill obefintligt.

Flera enskilda internationella organisationer har tvingats stänga ned sin verksamhet och lämna landet, däribland de svenska organisationerna We Effect och Diakonia.

Regimens användning av rättssystemet för att utesluta kandidater inför valet och för att frihetsberöva flera potentiella presidentkandidater är oacceptabel och strider mot grundläggande demokratiska principer. Det saknas förutsättningar för att de kommande valen ska bli fria och rättvisa.

Regeringen står bakom EU:s krav om att omedelbart frige alla politiska fångar. EU har krävt och måste fortsätta att kräva att Nicaragua ska leva upp till sina internationella åtaganden om mänskliga rättigheter, demokrati och rättsstatens principer.

Som en reaktion på den negativa utvecklingen har EU under året utökat sanktionerna mot Nicaragua genom att föra upp fler personer på sanktionslistan. Ytterligare listningar kan bli aktuella.

I detta läge är det viktigt med en god internationell samordning inom EU men också med FN, OAS och USA.

2021/22:7

15 oktober

Anf. 49 ORDFÖRANDEN:

Jag konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Då går vi in på avslutningen av dagens sammanträde för utrikesministerns del, Övriga frågor. Är det något där som utrikesministern önskar kommentera?

Anf. 50 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Nej, vi har ingenting. >>> **Hemlig enligt 15 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen** <<< Men det är en annan historia. Så det blev ingen lunchgäst den här gången.

Anf. 51 ORDFÖRANDEN:

Jag uppskattar att utrikesministern också har en personlig synpunkt att framföra till EU-nämnden – det ger liksom lite extra krydda i tillvaron på en fredag!

Då tackar jag utrikesministern med medarbetare för närvaron vid dagens EU-nämndssammanträde och önskar lycka till vid det kommande rådsmötet och givetvis en trevlig och förhoppningsvis solig helg!

Anf. 52 Utrikesminister ANN LINDE (S):

Tack detsamma till ordföranden och nämndens ledamöter!

§ 2 Allmänna frågor
Statsrådet Hans Dahlgren
Återrapport från möte i Europeiska unionens råd för allmänna
frågor den 21 september 2021
Information och samråd inför möte i Europeiska unionens råd för
allmänna frågor den 19 oktober 2021

Anf. 53 ORDFÖRANDEN:

Vi hälsar statsrådet Hans Dahlgren med medarbetare välkomna till dagens EU-nämndssammanträde.

Jag vill uppmärksamma nämnden på det som kallas European Council draft conclusions on energy prices, som alla har fått del av och som ska ligga på bordet. Det är ett komplement till utskicket.

Då lämnar vi ordet till statsrådet för återrapport från möte i rådet den 21 september 2021.

Anf. 54 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Jag har inget att tillägga till den skriftliga återrapport som delats med nämnden.

Anf. 55 ORDFÖRANDEN:

Vi noterar och tackar för informationen.

Då går vi in på dagordningspunkt 3, Förberedelser inför Europeiska rådet den 21–22 oktober 2021: slutsatser. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 56 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Det här är ett utkast till slutsatser som har delats ut. Den sista delen kom som sagt sent i går kväll, och det är den som nämnden har fått på sitt bord nu. Den handlar om energidelen.

På dagordningen som helhet står först covid-19, sedan de digitala frågorna, sedan detta med energipriser som är föremål för tilläggs slutsatserna, sedan migration, sedan handel och slutligen utrikes frågor. Det är en ganska matig dagordning om man säger så.

För att börja med covid-19 kan ju alla konstatera att pandemin inte är över. Det finns fortfarande behov av samordning inom EU vad gäller åtgärder mot pandemin, och insatser behövs verkligen för att ytterligare höja vaccinationstäckningen i EU. Det ser bra ut i många länder, inklusive Sverige, men i ett medlemsland som Bulgarien är det bara 25 procent som är fullt vaccinerade. En annan viktig del för unionens institutioner är att försöka motverka desinformation för att därigenom kanske höja vaccinationsgraden.

När det gäller de digitala frågorna menar regeringen att det är bra att slutsatserna uppmärksammar behovet av att vi får en snabbare och mer ambitiös digital omställning för att främja ekonomisk tillväxt, jobb och vår konkurrenskraft men också att vi gör investeringar i digitala färdigheter och utbildning så att detta är något som kommer alla till del.

Vi är som vanligt angelägna att Europeiska rådet inte ska föregripa genom sina slutsatser de förhandlingar som förs i rådet, men så mycket som sägs nu kan vi självklart acceptera.

Jag vill säga vad gäller det som omnämns som en strävan till att stärka det som kallas EU:s digitala suveränitet att det måste, eller i alla fall bör, anges att det arbetet ska ske på ett sätt som inte innebär att EU stänger sig mot omvärlden. Detta i linje med vad vi brukar säga när det gäller strategisk autonomi.

Så till energipriserna, som självklart står på dagordningen mot bakgrund av de mycket höga priser på naturgas som också påverkat elpriserna i hela Europa. Det är naturligt att Europeiska rådet diskuterar den här situationen eftersom den så direkt påverkar både hushåll och företag.

Kommissionen presenterade i onsdags vad man kallar en verktygslåda med insatser som kan göras för att mildra situationen. Åtgärderna i denna verktygslåda handlar huvudsakligen, i alla fall på kort sikt, om sådant som medlemsstaterna själva har att fatta beslut om såsom skattelättnader och inkomststöd. Det är rimligt, tycker vi, att det är ditåt man ska rikta fokus så att man inte öppnar för åtgärder som skulle riskera att snedvrider energimarknadernas funktion.

Det utkast som nämnden har på sitt bord kommer som sagt att diskuteras tillsammans med resten av slutsatserna i nämnden vid statsministerns samråd inför själva mötet med Europeiska rådet på onsdag nästa vecka.

När det gäller migration står denna gång den externa dimensionen i fokus som en uppföljning av Europeiska rådets möte i juni, då kommissionen och EU:s höga representant ombads att presentera åtgärder i den externa dimensionen och ta fram handlingsplaner för prioriterade ursprungs- och transitländer.

Vi menar från regeringens sida att det är bra och viktigt med ett fördjupat samarbete med prioriterade tredjeländer för att motverka grundorsakerna till irreguljär migration och tvångsfördrivning och inte minst för att stärka dessa ursprungs- och transitländers egen kapacitet att hantera alla aspekter av migration. Samtidigt behöver vi själva här i EU göra ytterligare ansträngningar för att få på plats ett gemensamt asylsystem som bygger på en balans mellan ansvar och solidaritet som säkerställer att vi kan ge stöd till de medlemsstater som utsätts för ett särskilt högt migrationstryck och som leder till en jämnare fördelning av asylsökande inom unionen.

Herr ordförande! Också handel står på dagordningen. Det är välkommet. Det är något som Sverige har verkat för, och det är bra att det ges utrymme för en – hoppas jag – framåtblickande och strategisk diskussion om handelsfrågorna.

Utgångspunkten menar vi måste vara att identifiera handelns roll som alldeles central som motor för tillväxt, jobb och välfärd. Vi lever ju tyvärr i en tid då protektionistiska vindar blåser allt starkare runt om i världen, och då är det viktigt att vi från svensk sida står upp för och betonar betydelsen av en fri och öppen handel. Vi tycker att EU måste fortsätta driva på för ett öppet och regelbaserat multilateralt handelssystem och förstås för att vi ska föregå med gott exempel och inte falla tillbaka på protektionistiska reflexer.

Regeringen vill alltså se ett EU som är öppet för handel och investeringar, inte minst för att vi ska kunna diversifiera våra varuflöden och på så sätt öka motståndskraften inför kommande kriser. Det är just det här vi menar när vi talar om öppen strategisk autonomi.

Till sist vad gäller förberedelserna inför kommande internationella topp- och högnivåmöten, som också står på dagordningen, vill jag särskilt lyfta fram att det förstås är angeläget att EU kan enas om ett starkt gemensamt budskap inför COP 26 i Glasgow. Det är bra att miljö- och finansministrarna redan har enats om slutsatser om COP 26 tidigare i oktober och att man identifierar och gör klart att klimatkrisen är här och nu, att vi måste hålla 1,5-gradersmålet levande och att EU ska vara globalt ledande och drivande i det internationella klimatarbetet.

Ordförande! Får jag säga ett ord om en fråga som inte står på dagordningen men som jag skulle gissa kommer upp i diskussionen mellan de europeiska ledarna? Det är den situation som har uppstått i och med att Polens författningsdomstol har fattat beslut om i vilken utsträckning EU-domstolens beslut ska tillämpas i Polen, vilket också Ungern har anslutit sig till. Jag återkommer lite mer i sak till den frågan på nästa punkt, som handlar om just rättsstatsdialogen, men jag vill flagga för att jag inte skulle hålla för uteslutet att också detta blir en diskussion mellan de europeiska ledarna.

Anf. 57 MARIA NILSSON (L):

Herr ordförande! Vi instämmer i mycket och mycket i det som regeringen för fram, inte minst det statsrådet sa om att EU måste vara öppet. Jag tycker att öppen autonomi är ett bra begrepp.

Vi skulle dock vilja lägga till ett stycke när det gäller frågan om stigande energipriser inom EU. Vårt tillägg skulle vara följande: Den pågående energikrisen visar tydligt på vikten av planerbar fossilfri elproduktion. Kärnkraften är en viktig del av det framtida europeiska energisystemet.

Anf. 58 HELENA BOUVENG (M):

Herr ordförande! Det är många viktiga frågor som står på dagordningen, inte minst migrationen.

Som vi tidigare påpekat är det viktigt att vi understryker att Sverige har tagit ett väldigt stort ansvar och att tidigare mottagande i större utsträckning måste beaktas i fördelningen. Om jag uppfattade det hela rätt var det detta ministern gav uttryck för när han nämnde jämnare fördelning.

Jag vill också säga att vi står bakom Liberalernas tilläggsförslag.

Anf. 59 DANIEL RIAZAT (V):

Ordförande! Det finns mycket som även vi i Vänsterpartiet håller med om. Kärnkraften är inte en sådan sak, men där får jag vänta och se vad statsrådet säger.

När det gäller covid-19 är det som statsrådet säger viktigt att få upp vaccinationstäckningen – absolut. Däremot tycker jag att man missar frågan om tillgång till vaccin i fattigare länder utanför Europa och hur vi kan bidra till det från EU:s och Sveriges sida. Det är väldigt många länder i tredje världen som inte har lika god tillgång till vaccin, och där måste vi i EU ta vårt ansvar. Särskilt med tanke på att vi har ett system där patent och rättigheter tillhör företag som befinner sig främst i Europa och i USA är det viktigt att vi bidrar till det. Det vill jag höra vad statsrådet har att säga om.

När det gäller energipriserna menar jag, precis tvärtemot Liberalerna, att det är viktigt att vi påtalar att det här också handlar om att vi inte har

gjort tillräckligt för att göra en grön omställning – då menar jag inte bara i Sverige utan i hela Europa och världen – och att det behövs mer för att vi ska kunna ställa om. Dessutom har avregleringarna som skett sedan 90-talet och framåt haft stor påverkan på priserna.

Angående migrationen nämnde statsrådet fördjupade samarbeten med tredjeländer och att det är viktigt. Där vill jag tillägga att det här i praktiken har inneburit ett sätt att hålla flyktingar borta från Europa samt att kunna utvisa så många som möjligt, vilket ska göras lite lättare genom samarbete med tredjeländer. Vi har ju sett hur det har gått med ett antal länder som Sverige till och med har betalat för att kunna hålla flyktingar ute. Vi menar att det inte är hållbart. Här behöver vi snarare sätta större tryck på att rätten till asyl är en mänsklig rättighet och något som vi värnar och står upp för. När det sedan handlar om fördelningen av flyktingar är det självklart att alla länder behöver ta ett ansvar. Det måste Sverige trycka på.

Det sista som jag tänkte ta upp handlar om det statsrådet sa om handel och det viktiga med frihandel och handelssystem. Det hör ihop med finansiella frågor och frågor som rör det finansiella systemet.

Skatteplanering och skatteparadis – nu senast var det Pandora papers som kom fram – vet vi att EU i princip inte gör någonting för att motverka. Tvärtom har man nu tagit bort tre länder från listan över länder som ska anses vara skatteparadis. Jag menar att om man ska ha en handelspolitik som fungerar måste man också se till att frågan om det finansiella systemet, skattefrågor och liknande hanteras i samma veva. Vi menar att den svenska regeringen måste vara tydligare i den frågan.

Anf. 60 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för genomgången av den omfattande dagordningen för det kommande toppmötet.

Jag uppskattar mycket att det i ett tidigt skede konstateras att vi välkomnar att kommissionen motverkar omotiverade hinder på den inre marknaden. Det arbetet behöver fortgå och fördjupas efter de konsekvenser vi såg förra våren, så det är oerhört välkommet att vi trycker på i den delen. Vi har ju lite olika uppfattningar i olika länder om hur öppet det ska vara. Jag välkomnar att man fortsätter stå upp för den linje som har tjänat oss väl.

I ståndpunkten skriver man om de stigande energipriserna inom ramen för befintligt regelverk och den gällande ansvarsfördelningen. Vi uppskattar att det är tydligt. Vi kan inte tänka oss att öppna upp för att i ståndpunkter skriva på näsan att man ska eller inte ska bygga kärnkraft. Jag tycker att den ståndpunkt som finns utdelad väl svarar mot det. Sedan är det nationella beslut som ska fattas. Vi vill inte öppna den delen.

Anf. 61 ORDFÖRANDEN:

Jag vill bara inskräpa precis det som Annika var inne på: Det här med kärnkraften är nationell kompetens, och frågorna om energislag är något som hanteras nationellt. Jag vill bara att nämnden reflekterar över det. Vi har haft den här frågan uppe förut, ganska ofta, så det är ingen nyhet.

Anf. 62 MARTIN KINNUNEN (SD):

Ordförande! Jag tackar statsrådet för dragningen.

Vi har också en del åsikter rörande just energidelen. Vi välkomnar Liberalernas förslag. Ordföranden nämnde att ländernas energimix är en nationell kompetens. Samtidigt är det tydligt att det finns väldigt många skrivningar från kommissionen och i ståndpunkterna rörande förnybart. Det är ju inga invändningar där om att vi inte ska ha skrivningar om förnybart i de här sammanhangen, men det finns ändå ett problem, som jag ser det. Jag har tittat på den toolbox som kommissionen har presenterat, och jag tycker tyvärr att den är ganska naiv, just för att man inte nämner planerbar energi.

Man nämner visserligen behovet av lagring. En orsak till att vi ser dessa enorma problem i dag är ju att gaslagren har varit alarmerande låga. Det hade egentligen funnits alla möjligheter för länderna att fylla på lagren när priserna var låga, men det gjorde man inte. Sedan var det en del problem i somras. Vi ska inte fördjupa oss i just det, men detta nämner man.

En annan aspekt är att kommissionen har uppmanat länderna att inte teckna långa gaskontrakt. Kommissionen konstaterar att leveransen på de långa gaskontrakten inte har varit något problem utan att de utländska företagen har levererat precis enligt avtal. Hade man i större utsträckning haft långa gaskontrakt hade också dessa problem varit mindre. Det är ju så: I den här industrin funkar det inte alltid att helt förlita sig på spotmarknaden. Det går ju inte alltid att bara skruva på kranen hur som helst. Det kan krävas lite investeringar, och det tar ju lite tid att borra och så vidare. Därför är det ett problem att man förlitar sig på spotmarknaden i så stor utsträckning.

Det som jag framför allt tycker visar på naivitet är när kommissionen bara konstaterar att med mer förnybart kommer priserna att minska, och så hänvisar man till några forskningsrapporter. En nämner Sverige 2008–2015: När vi fick mycket mer förnybart sjönk priserna i Sverige. Men vi vet ju alla vad som hände under de åren. Då funderade vattenkraftsbolagen på att stänga ned sin verksamhet, och kärnkraftsindustrin i Sverige stängde också ned reaktorer. Vad ledde det fram till? Jo, det har ökat risken för den situation vi i dag befinner oss i. Kommissionen tycks inte ha någon förståelse alls för att det inte bara går att öka. De tror att bara man har mer vind och sol ska priserna gå ned och att det är en lösning. Man måste ju ha planerbar produktion.

Sedan nämner kommissionen också att Europas egenproduktion av gas minskar, och det är ju sant. Tittar man 20 år tillbaka ser man att den har störttykt, vilket gör oss mer beroende av import från framför allt Ryssland och Norge. Hur vill man lösa det? Man kan ju alltid hoppas att vi helt ska kunna gå över till förnybart och lagra energin med vätgas och så vidare, men alla vet ju att det kommer att ta ganska lång tid. Det är inte så att det går på ett år, fem år eller tio år, utan vi pratar förmodligen längre tid innan Europa kan bli av med det här beroendet. Så hur ska man göra? Ska man fortsätta att svartlista investeringar i mer gas, eller finns det någon strategi för att öka egenproduktionen? Är det fortfarande uteslutet?

Det behövs en skrivning om planerbar energiproduktion och att det måste vara en del av den långsiktiga strategin. Det är en väldigt naiv syn på energimarknaden som kommissionen presenterar. Därför stöder vi det tillägg som Liberalerna presenterade.

Anf. 63 SOFIA DAMM (KD):

Ordförande! Tack, EU-ministern, för dragningen, som vi i stort instämmer i när det gäller ståndpunkterna. Till skillnad från ordföranden tycker vi nog ändå att Liberalernas tillägg är relevant och rimligt i detta sammanhang, så vi ställer oss också bakom det.

Anf. 64 CAMILLA HANSÉN (MP):

Ordförande! Tack för föredragningen, statsrådet! Jag har några kommentarer och reflektioner.

När det gäller migration tänker jag särskilt på fördomandet av att tredjeländ använder flyktingar som ett politiskt instrument i konflikter. Det är fullkomligt vidrigt att behandla människor på flykt på det sättet. Det är viktigt att man försäkras om att rätten att fly för sitt liv upprätthålls. Där tror jag inte att det råder delade meningar.

När det gäller COP 26 tyckte jag att statsrådet formulerade det mycket väl. Klimatkrisen är här och nu, och vi måste hålla 1,5-gradersmålet levande. Det är jätteviktigt att Sverige går in med en tydlig och stark röst i det förberedelsearbetet.

När det gäller förnybar energi är det inte något där det handlar om att hoppas på någonting för framtiden. Det handlar om att agera här och nu. För Miljöpartiet är det såklart inte aktuellt att ha med skrivningar om att kärnkraft är värdefullt. Kärnkraft är bra om man vill skapa riktigt stora problem och höga risker för framtiden. Vi ska ägna oss åt att se till att vi har en förnybar elmarknad, och det handlar om resiliens i energisystemet.

Anf. 65 ORDFÖRANDEN:

Innan jag släpper ordet till statsrådet vill jag förstärka frågan, med tanke på ordet kärnkraft: Kommer det att diskuteras olika energival och energislag på det kommande Europeiska rådet? Jag vill bara få ett svar på det så att vi i så fall kan utveckla ordförandens slutsummering. Vi tangerar nu nämligen någonting som vi ofta har haft uppe här, nämligen begreppet bokstavsmandat.

Anf. 66 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Vad som kommer att diskuteras på Europeiska rådet får vi väl se. Det får EU-nämnden möjlighet att samråda med statsministern om på onsdag. Jag är inte säker på att debatten på tisdag i allmänna rådet kommer att handla så mycket om detta.

Jag är dock fullt beredd att ta med mig det som Maria Nilsson sa och som även några övriga partiledamöter instämde i. Jag erkänner förstås – detta har också varit uppe tidigare i riksdagen – att alla icke-fossila energislag, inklusive kärnkraft men också vattenkraft, spelar viktiga roller för att uppnå de klimatmål vi har satt upp. Vi kan ju inte stänga av kärnkraften här och nu, för då kommer vi att hamna i en besvärlig situation.

Detta tycker jag dock inte står i motsatsställning till det som är väldigt viktigt och som också Vänsterpartiets representant pläderade starkt för, nämligen att vi måste göra allt vi kan för att ställa om till förnybara energikällor. Det är inte heller något recept för att säga att vissa länder måste göra på olika sätt. Precis som Annika Qarlssoon säger måste varje land självt få bestämma vilka energislag man vill utnyttja.

Med det som grund kommer jag att kunna hantera diskussionen på allmänna rådet på ett hyggligt sätt.

Jag tackar Helena Bouveng och vill verkligen bekräfta att jag menade precis så när det gäller jämnare fördelning bland EU:s medlemsländer i fråga om att ta emot asylsökande.

Daniel Riazat frågade om vaccinationsprojektet och sa att EU måste ta sitt ansvar där. Det är ingen tvekan om att EU gör en hel del redan. En svårighet för oss har dock varit att vi har annonserat väldigt stora bidrag, men det är inte så mycket som ännu har kommit fram. Att korta tiden mellan det att vi själva får möjlighet att disponera doserna till att de kommer fram till tredjeland eller till Covax är en huvuduppgift just nu, som jag ser det.

Nej, vi betalar inte för att hålla flyktingar ute. Det är inte syftet med partnerskapsarrangemangen. Det har handlat om att ge stöd och hjälp åt de länder som själva har bestämt sig för att hantera asylsökande i sina egna medlemsländer. Pengarna ska inte i huvudsak gå till administrationen i de här länderna utan till nytta för de flyktingar och asylsökande som finns i länderna. Den beskyllningen, om jag får kalla det så, vill jag tillbakavisa.

Tack, Annika Qarlssoon, för stödet för vad vi försöker göra för att motverka handelshinder! Som jag sa är det inte min avsikt att i energifrågan skriva någon på näsan, även om vi erkänner kärnkraftens betydelse just nu.

Martin Kinnunen tycker att "toolboxen" är naiv. Jag vet inte hur man ska analysera skälen till att vi har så låga lager. Är det bara oföretagsamhet, eller kan det vara någon stormakt som disponerar väldigt mycket gas som också har bestämt sig för att kanske inte leverera på det sätt som skulle ha gjort våra lager lite större? Det får vi se. Detta kommer att diskuteras i energirådet den 26 oktober. Inför det får nämnden möjlighet att resonera om detta mer i detalj.

Sofia Damm anslöt sig till Liberalernas uppfattning, som jag redan har kommenterat.

Sedan vill jag bara hålla med Camilla Hansén: Självfallet är syftet med de här insatserna att rädda liv. Det är det primära. Den grundläggande mänskliga rättigheten är rätten till liv.

Anf. 67 ORDFÖRANDEN:

Då konstaterar vi också att statsrådet har accepterat tillägget från Maria Nilsson och Liberalerna.

Anf. 68 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Nej, jag tror jag sa att jag tar med mig vad Maria Nilsson anförde inför diskussionen på tisdag som ett medskick.

Anf. 69 ORDFÖRANDEN:

Precis, som ett medskick. Då kan vi konstatera att det inte beräknas som ett blivande bokstavsmandat.

Anf. 70 MARIA NILSSON (L):

Jag har lite svårt, beroende på att jag fortfarande är ganska ny i EU-nämnden, att tolka detta med medskicket kontra bokstavsmandatet. Om

jag får skulle jag faktiskt behöva överlägga med någon, eller om någon av dem som stödde detta kan hjälpa mig på traven.

Det jag vill poängtera är att det inte är så att vi har någon kärnkraftstourette. Vår nyckelmening handlar om vikten av planerbar fossilfri elproduktion. Det är det som är vårt huvudargument. Ska vi klara av det behövs kärnkraften likaväl som vi behöver solen, vattnet och vinden. Men jag behöver lite hjälp här med hur vi ska tolka statsrådets kommentar.

Anf. 71 HELENA BOUVENG (M):

Herr ordförande! Vi kan väl få höra statsrådet utveckla detta och kanske hjälpa oss lite på traven.

Anf. 72 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Jag kan säga så här: Diskussionen på tisdag kommer att vara en förberedande diskussion inför den diskussion som Europeiska rådet ska ha på torsdag och fredag. Den diskussionen kommer EU-nämnden att ha ett samråd om med statsministern på onsdag. Det är det första jag vill säga.

Det andra är att i den diskussion som vi ska ha på tisdag är jag fullt beredd att säga, som jag har sagt tidigare, att alla icke-fossila energislag inklusive kärnkraft spelar viktiga roller för att uppnå uppställda mål på klimatområdet. Jag tycker att det rimmar väldigt väl med vad Maria Nilsson just läste upp, så jag har ingen svårighet att ta med mig detta till diskussionen på tisdag som ett medskick.

Anf. 73 HELENA BOUVENG (M):

I och med att detta kommer att komma upp även på onsdag då vi har överläggning med statsministern föreslår jag att vi är nöjda med det svaret så här långt och återkommer ifall vi vill något mer på onsdag. Kan det vara rimligt?

Anf. 74 MARTIN KINNUNEN (SD):

Från Sverigedemokraternas sida ser vi ingen anledning att vänta. Vi tycker att detta borde kunna skrivas in i den svenska ståndpunkten omedelbart. Det fanns i alla fall majoritet i nämnden för det tidigare. Men då anmäler vi en avvikande ståndpunkt i enlighet med tilläggsförslaget.

Anf. 75 DANIEL RIAZAT (V):

Med anledning av det och av det som statsrådet anförde skulle jag vilja anmäla en avvikande mening från Vänsterpartiet som handlar just om att vi inte ser på kärnkraften som framtidens fossilfria alternativ. Tvärtom menar vi att det finns en rad andra fossilfria alternativ för den gröna omställningen.

Jag vill också i den avvikande meningen påpeka att Vänsterpartiets syn på migrationspolitiken och rätten till asyl skiljer sig från regeringens och den svenska ståndpunkten i det här fallet. Vi menar helt enkelt att det bör tydliggöras när det kommer till flyktingarnas rättigheter. Den inslagna vägen, som EU och Sverige har haft under en väldigt lång tid, menar vi fortfarande, trots statsrådets svar, handlar om att hålla människor ute från Europa. Därför vill jag anmäla den avvikande meningen.

Anf. 76 HELENA BOUVENG (M):

Herr ordförande! Detta kommer som sagt att hanteras på onsdag. Vi har inte en avvikande mening, utan tanken med det Liberalerna framförde var ett tillägg. Jag förmodar att statsrådet pratar en del med statsministern och eventuellt kan fundera på ett tillägg i den riktning som Liberalerna framförde.

Anf. 77 ORDFÖRANDEN:

Vi noterar den synpunkten. Jag tror att statsrådet instämmer i den noteringen. Vi får se var det landar någonstans.

Då summerar jag denna punkt och konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning med två oliklydande avvikande ståndpunkter, från Vänsterpartiet respektive Sverigedemokraterna.

Vi går till dagordningspunkt 4, Den årliga rättsstatsdialogen – övergripande diskussion. Det är en diskussionspunkt.

Anf. 78 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Jag tänker börja med att säga hur bestört jag blev när jag fick ta del av den polska författningsdomstolens dom, som kommunicerades muntligt i torsdags i förra veckan och som publicerades i förrgår. Författningsdomstolen ifrågasätter på ett väldigt svepande sätt EU-rättens företrädare framför nationell rätt, i synnerhet EU-domstolens domar som rör respekten för domstolarnas oberoende i Polen.

Beslutet kom inte som någon överraskning. I själva verket var det den polska regeringen som hade begärt att få denna typ av ställningstagande från författningsdomstolens sida och som också fick det i förra veckan. Till yttermera visso har sedan den ungerska regeringen som ett brev på posten meddelat att man beslutat att stödja den polska tolkningen av den nationella rättens förhållande till EU-rätten. Det gör förstås saken ännu allvarligare.

Jag menar, precis som EU-kommissionens ordförande har sagt, att det nu är nödvändigt att vi använder alla unionens instrument för att stärka respekten för rättsstatens principer i våra medlemsländer, inklusive aktiveringen av den så kallade villkorsmekanismen i EU-budgeten. Det är något som regeringen, som bekant, helt stöder och som har fått brett stöd här i nämnden.

Vid rådets möte nu på torsdag är planen att diskussionen ska ha sin utgångspunkt i den allmänna delen i kommissionens årliga rättsstatsrapport för 2021. Det är den andra i ordningen, och den kom i slutet av juli, i somras.

Kommissionen har i denna rapport granskat fyra olika områden: de nationella rättssystemen, åtgärder mot korruption, situationen för medier och, till sist, kontroll och balans i det institutionella systemet. I rapporten behandlar man också olika utmaningar till följd av pandemin.

Vi tycker från regeringens sida att den allmänna delen ger en välinformerad bild av både positiva och negativa trender på rättsstatsområdet inom EU. Den lyfter fram viktiga utmaningar på rättsstatsområdet som kräver uppmärksamhet. Det handlar uppenbarligen om rättsväsendets oberoende – det är fortfarande ett problem i flera EU-länder. Det gäller även bristande effektivitet i fråga om lagföring i korruptionsärenden i flera EU-länder. Det är också korruption på hög nivå.

För egen del har jag planerat att särskilt ta upp de allvarliga orosmoment som finns när det gäller mediefrihet och journalisters säkerhet. Ni vet ju att en fri press och en dynamisk samhällsdebatt är hörnstenar i alla demokratier, och journalisternas betydelse i våra demokratiska system kan inte överskattas. Men kommissionens rapport från 2021 pekar faktiskt på en övergripande försämring av journalisternas situation i flera medlemsstater.

Det är journalister och andra medieaktörer som i en rad EU-länder utsätts för hot och attacker i samband med sina arbeten. Fysiska attacker har rapporterats, speciellt i samband med demonstrationer i Frankrike, Tyskland, Grekland och Polen. Hat och hot på nätet, som särskilt drabbar kvinnor och utsatta minoriteter, ökar i hela EU, också i Sverige. Men det högsta antalet säkerhetsvarningar för journalister och de senaste tragiska händelserna, däribland mordet på en grekisk journalist och en holländsk journalist i april respektive i juli i år, visar hur nödvändigt det är att ta tag i dessa problem i hela EU.

Jag tycker alltså att Sverige har anledning att välkomna kommissionens arbete med att främja skydd och säkerhet och egenmakt för journalister. Vi ska gå igenom den nyligen beslutade rekommendationen på detta område med stort intresse.

Detta är vad jag tänkte framföra.

Anf. 79 ANNIKA QARLSSON (C):

Ordförande! Tack, statsrådet, för ytterligare förtydligande av synen på det som just nu händer i Polen.

Rättsstatsdialogen kom ju till för att vi skulle ha ett årligt systematiskt arbete – vi skulle granska varandra och lära av varandra och bli bättre. Den kom av en anledning. Det är värdefullt att detta finns på plats. Men det är klart att det som sker inte bara i Ungern utan också i Polen är oerhört bekymmersamt. Och det finns rörelse i ytterligare några länder runt omkring.

Den senaste utvecklingen i Polen, med den politiskt tillsatta författningsdomstolens utlåtande om att polsk rätt är överställd EU-rätt när det handlar om domstolarnas självständighet, visar på hur stora risker som vi i unionen står inför vad gäller rättsstatens principer. Jag har två frågor som berör det.

Hur driver regeringen på för att rådet ska ta en mer aktiv roll vad gäller demokratilåset, då kommissionen hittills vägrat agera trots att förordningen om mekanismen varit i kraft sedan januari 2020? Och är regeringen beredd att vägra godkänna Polens återhämtningsplan med hänvisning till att Polen vägrar implementera EU-domstolens domar?

Anf. 80 HELENA BOUVENG (M):

Herr ordförande! Jag tackar för dragningen. Ja, ministern, detta är en väldigt viktig fråga särskilt mot bakgrund av den oroande utvecklingen i Polen, som nu har tagit ytterligare ett steg från den europeiska gemenskapen. Jag delar ministerns bestörtning.

Vi tycker att det är bra att regeringen lyfter den nyinrättade villkorlighetsmekanismen som ett viktigt verktyg. Moderaterna var väldigt pådrivande i att få en sådan mekanism på plats, och vi vill understryka vikten av att mekanismen faktiskt används och inte bara blir ett tomt hot.

Alla medlemsstater måste leva upp till gemensamma värderingar och principer utifrån fördragen, och EU måste agera kraftfullt när grundläggande rättigheter kränks i ett medlemsland. Jag kan inte nog understryka den fråga som Annika Qarlssoa ställde allra senast.

Anf. 81 DANIEL RIAZAT (V):

Även vi tycker att det är viktigt att regeringen tar upp frågan om Polen. Det är otroligt oroväckande. Vi får väl hoppas att vi lär oss någonting av detta även i vårt land – att aldrig låta krafter som vill begränsa demokrati, oberoende journalistik, rättsväsen och mänskliga rättigheter ta makten. Tyvärr har utvecklingen i ett antal länder i Europa när det gäller detta blivit sämre under de senaste åren. Jag är glad att statsrådet tar upp denna fråga.

Jag är särskilt glad över ställningstagandet, ståndpunkten, gällande journalisters och mediers frihet. År 2017, när Panama papers kom upp, mördades journalisten Daphne Caruana Galizia på Malta för att hon hade tagit fram olika uppgifter om korruption, skatteplanering och liknande – även högt uppsatta politiker var involverade. Vi vet att en rad journalister efter det också tyvärr har blivit mördade, skadade eller förföljda. Det behövs verkligen ett starkare skydd för att säkra deras demokratiska rätt att utöva det som är ett av de absolut viktigaste arbetena i våra samhällen. Det handlar om att kunna granska makten, det som egentligen är huvuduppgiften för journalistiken. Vi är alltså väldigt glada över detta.

Jag tänkte bara säga det. Jag tänker inte anmäla någon avvikande mening eller framföra kritiska inlägg. Jag tycker att detta är bra.

Anf. 82 ORDFÖRANDEN:

Det är väl positivt med instämmanden – eller hur, statsrådet?

Anf. 83 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Ja, jag tackar Daniel Riazat för det stödet.

Annika Qarlssoa hade två frågor, och Helena Bouveng instämde i dem. När det gäller den första vill jag säga: Jag vet att kommissionen nu förbereder detta, och inom de närmaste veckorna kan de första ärendena enligt villkorsmekanismen komma.

Ni vet ju att den gäller från den 1 januari 2021. Det beslutades i slutet av förra året. Det var en del av budgetöverenskommelsen i fjol somras. Direkt därpå vände sig Ungern och Polen till EU-domstolen och begärde att domstolen skulle pröva om denna mekanism var förenlig med fördraget. Den prövningen pågår. Det var väl bara häromdagen som vi hade en muntlig förhandling om detta. Sverige har intervenerat på kommissionens sida i detta mål. Vi tar alltså en aktiv del i att försöka få domstolen att fatta sitt, som vi hoppas, positiva beslut så tidigt som möjligt.

Det kan ändå dröja en tid. Kommissionen behöver inte avvakta EU-domstolens utslag innan de kan sätta igång processen. De har redan satt igång den internt. Och det är möjligt att den första notifikationen till ett eller flera medlemsländer, för att de har betett sig på ett sätt som kan aktualisera användning av mekanismen, kan komma inom bara några veckor. Det tycker vi är bra.

Vi tycker visserligen att det hela inte får avgöras förrän EU-domstolen har sagt om detta är i enlighet med fördraget eller inte – det har vi kommit

överens om med de andra medlemsstaterna i Europeiska rådets slutsatser i december i fjol. Men det hindrar inte att man kan påbörja detta. Det finns ett starkt tryck också från Europaparlamentet för att detta ska ske. Jag tror att kommissionen har lyssnat på detta mer nu än vad de kanske gjorde tidigare, och det är bra. Jag tror även att vad som har hänt i omvärlden, vad som just nu har hänt i Polen och Ungern, understryker betydelsen av att gå snabbare fram.

Detta är svaret på den första frågan.

Jag hade i går tillfälle att tala med kabinettsschefen hos Ursula von der Leyen om hur man nu hanterar återhämtningsplanerna. Det är ingen tvekan om att de inte är godkända av kommissionen. Skälet är inte att det är för lite till klimatfrämjande åtgärder eller för lite till digitalisering, utan skälet är något annat, nämligen att man inte har fått den typ av försäkringar som man hade önskat när det gäller hur detta ska respektera rättsstatligheten. Vi tycker att detta är bra.

Vi får se om det blir någon överenskommelse så småningom som gör att kommissionen kommer att godkänna detta. I så fall utgår jag från att man kommer att kräva någon form av eftergifter från både Polen och Ungern. Då får vi titta på det. Vi kan förstås inte säga i förväg hur Sverige ska ställa sig när det väl kommer till rådet. Men jag har stort förtroende för kommissionens sätt att hantera det här. Jag tycker att det på senare tid har vuxit fram en starkare känsla för allvaret i situationen.

Någon av dem jag talade med i går i Bryssel sa: Har det hänt förut att en premiärminister i ett medlemsland har ifrågasatt artikel 1 i fördraget?

Jag tror att vi är på samma sida där.

Anf. 84 ORDFÖRANDEN:

Så bra att vi är på samma sida. Det är positivt. Jag noterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går in på dagordningspunkt 5, Konferensen om Europas framtid. Det är en informations- och diskussionspunkt.

Anf. 85 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Vid det möte vi ska ha på tisdag räknar vi med att det kommer en lägesrapport om hur arbetet med konferensen har fortlöpt och om förberedelserna för den plenarförsamling som ska äga rum på lördag nästa vecka.

Sedan jag senast var i nämnden och pratade om detta har de europeiska medborgarpanelerna börjat sitt arbete. Det är alltså 800 slumpmässigt utvalda européer som har haft sina första sammankomster. Vid den plenarförsamling som äger rum på lördag nästa vecka kommer 80 av de 800 att presentera sina diskussioner i de fyra paneler som de är uppdelade i. De har identifierat lite olika sakområden, och så småningom kommer det säkert konkreta förslag som de utvalda medborgarna tycker är viktiga för att forma framtidens Europa.

En annan fråga som kommer att diskuteras på lördag är den digitala plattformen och vilken aktivitet som har visats på den, utifrån en lägesrapport som vi faktiskt ska få senare idag.

Jag tänkte för egen del vid mötet på tisdag ta upp ett, som jag tycker, lite illavarslande problem med den digitala plattformen. Det är att väldigt mycket av aktiviteten på den verkar vara centrerat kring något slags EU-

bubbla – Bryssel med omnejd. Det här är ju, ska i alla fall vara, en konferens för medborgare över hela Europa och inte en konferens för EU-byråkrater. Jag tror att det finns stor anledning att ta det i beaktande när man så småningom ska granska de tankar och idéer som förs fram. De ska tas om hand inom ramen för det normala beslutsfattandet inom EU. Konferensen ska inte ersätta någonting av det som görs i den normala kedjan, där kommissionen tar initiativ och det sedan behandlas i rådet och Europaparlamentet. Det gäller alltså att bevaka detta noga. Det ska jag försöka göra.

Anf. 86 DANIEL RIAZAT (V):

Frågan om konferensen om Europas framtid och sättet att organisera den har diskuterats tidigare. Vänsterpartiet har även då vänt sig emot det här. Vi anser helt enkelt att den representativa demokratin ska utgå från valda företrädare. Det finns ingenting som tyder på att den här konferensen kunnat ersätta detta på ett bra sätt. Den har inte varit ett bra alternativ eller tillägg till de demokratiska system som vi redan har och har inte lett till några goda resultat, menar vi. Därför vill jag anmäla en avvikande mening. Vi vänder oss helt enkelt emot systemet med att ha den här typen av konferenser som egentligen inte innebär så mycket. Vi menar att makten ska vara hos företrädare som är folkvalda.

Anf. 87 HANS ROTHENBERG (M):

Tack för redogörelsen! Jag är en av de fyra som ingår i den svenska delegationen utöver statsrådet. Det är väl bara att konstatera att det som vi har befarat håller på att spelas upp. Jag kan lägga till att det har kommit ett brev från två tyska parlamentsledamöter som kraftigt ifrågasatt informationsflödet från konferensen och dess organiserande.

Jag instämmer i det som statsrådet säger. Konferensen är igång och går inte att stoppa. Nu gäller det bara att hantera det här på bästa sätt. Jag tror att det är viktigt att vi håller fast vid de linjer som vi har haft hela vägen för Sveriges del – det är den parlamentariska representationen som uttrycker folkens vilja. Allt annat är opinionsyttringar och ska värderas utifrån detta, även om det är organiserat i EU-flaggans svepning.

Anf. 88 ORDFÖRANDEN:

Så poetiskt, Hans Rothenberg! Det är som en lyrikstund!

Anf. 89 HELENA BOUVENG (M):

Nu kommer säkert Hans Rothenberg att slå ihjäl mig, för jag är inte insatt i frågan. Men jag reagerade lite grann på ministerns uttalanden om ackreditering, EU-bubblan och alltihop. Kan det bli så att beslutsfattarna tar medborgarna som något slags gisslan för att kunna driva sina egna linjer och beslut? Det är en okunnighetsfråga, men jag var bara tvungen att ställa den.

Anf. 90 ORDFÖRANDEN:

Det finns inga dumma frågor här i EU-nämnden. Allt är tillåtet så länge det är inom ämnesområdets hägn.

Anf. 91 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Ordförande! Jag vet inte riktigt vad den avvikande meningen från Daniel Riazat består i, för jag håller i väldigt mycket med om hans analys. Det här är inte någonting som ska ersätta den representativa demokratin. Den är kvar. Det är samma system som hittills när det gäller beslutsfattandet.

Det är bra, tror jag, om vi kan få mer av diskussion i våra länder kring vad EU står för och vad EU ska göra. I den mån den här europeiska konferensen leder till det är det bra, och det har den redan gjort. Det finns flera konkreta exempel på det runt om i vårt eget land.

Men, för att försöka svara på Helena Bouvengs fråga, om det uppfattas som att några politiker, de må vara Europaparlamentariker eller inte, försöker ta de här uttrycken från medborgare som gisslan är det vi andra som måste se till att det tankesättet underkänns. Man får inte åberopa att de här medborgarna nu har sagt si eller så och hävda att detta måste vara den europeiska befolkningens uppfattning. Så får vi inte tolka det.

I stället får vi göra som Hans Rothenberg sa och göra det bästa av situationen. Nu har vi den situation vi har. Vi får granska det som sägs på den här plattformen med de väldigt kritiska glasögon som vi båda har på oss. Sedan får vi försöka dra slutsatser som ansvariga politiker i de ordinarie beslutsorganen.

Egentligen känner jag mig alltså inte så avvikande från Daniel Riazat. Men vill han ändå anmäla avvikande mening går det bra för min del.

Anf. 92 ORDFÖRANDEN:

Det gläder ordföranden att statsrådet inte känner sig så avvikande. Det är jag extra glad för.

Anf. 93 DANIEL RIAZAT (V):

Efter Hans Rothenbergs väldigt fina inlägg i den här frågan och statsrådets svar tänkte jag nästan byta ut min avvikande mening mot det som Hans Rothenberg sa. Men i och med att vi är så pass överens som vi är, med förbehåll för att Vänsterpartiet från början har varit emot det här sättet att organisera det på, behöver jag inte anmäla avvikande mening utan står bakom det icke avvikande statsrådet.

Anf. 94 HANS ROTHENBERG (M):

Tack, kamrat!

Anf. 95 ORDFÖRANDEN:

Och så reste vi oss upp, sjöng och höll varandra i händerna!

Anf. 96 MARTIN KINNUNEN (SD):

Jag hade inte tänkt anmäla någon avvikande ståndpunkt från Sverigedemokraterna. Vi har fört fram vår åsikt tidigare rörande detta. Nu kan man dela mycket av det som statsrådet för fram. Men framöver framstår det lite som naivt att Sverige inte var tydligare från början och insåg var det här skulle hamna. Det här med medborgardialoger är bara ett sätt att försöka ge något slags illusion av att vanligt folk har inflytande. Vi

kan konstatera att de allra flesta människor i vårt land inte har någon aning om att den här konferensen ens pågår.

Framöver vore det bättre om man var lite mer transparent och ärlig och struntade i de här försöken. Visst kan man ha medborgardialoger, men här handlar det om att höja upp det och skapa en bild av att det är fråga om demokratiskt inflytande. Som sagt uppskattar jag dock regeringens numera förhållandevis klarsynta inställning till det här.

Anf. 97 ORDFÖRANDEN:

Jag tackar för och noterar informationen och konstaterar att det finns stöd för regeringens här redovisade inriktning.

Vi går vidare till dagordningspunkt 6, Övriga frågor. Är det någonting där som statsrådet önskar kommentera?

Anf. 98 Statsrådet HANS DAHLGREN (S):

Nej, jag har ingenting att säga om det.

Anf. 99 ORDFÖRANDEN:

Då tackar vi statsrådet med medarbetare för närvaron vid dagens EU-nämndssammanträde och önskar lycka till vid det kommande rådsmötet. Framför allt och inte minst önskar vi statsrådet och medarbetarna en trevlig helg och förhoppningsvis en solig sådan. Tack för i dag!

§ 1 Utrikes frågor

.....	1
Anf. 1 ORDFÖRANDEN.....	1
Anf. 2 Utrikesminister ANN LINDE (S)	1
Anf. 3 ORDFÖRANDEN.....	2
Anf. 4 Utrikesminister ANN LINDE (S)	2
Anf. 5 HANS ROTHENBERG (M).....	3
Anf. 6 DANIEL RIAZAT (V).....	4
Anf. 7 ANNIKA QARLSSON (C).....	4
Anf. 8 Utrikesminister ANN LINDE (S)	4
Anf. 9 ORDFÖRANDEN.....	5
Anf. 10 Utrikesminister ANN LINDE (S)	5
Anf. 11 SOFIA DAMM (KD).....	6
Anf. 12 DANIEL RIAZAT (V).....	6
Anf. 13 MARKUS WIECHEL (SD).....	6
Anf. 14 HANS ROTHENBERG (M).....	6
Anf. 15 Utrikesminister ANN LINDE (S)	6
Anf. 16 SOFIA DAMM (KD).....	6
Anf. 17 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 18 SOFIA DAMM (KD).....	7
Anf. 19 Utrikesminister ANN LINDE (S)	7
Anf. 20 ORDFÖRANDEN.....	7
Anf. 21 SOFIA DAMM (KD).....	7
Anf. 22 Utrikesminister ANN LINDE (S)	7
Anf. 23 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 24 DANIEL RIAZAT (V).....	8
Anf. 25 SOFIA DAMM (KD).....	8
Anf. 26 ORDFÖRANDEN.....	8
Anf. 27 HANS ROTHENBERG (M).....	8
Anf. 28 ORDFÖRANDEN.....	9
Anf. 29 Utrikesminister ANN LINDE (S)	9
Anf. 30 ORDFÖRANDEN.....	9
Anf. 31 Utrikesminister ANN LINDE (S)	9
Anf. 32 ANNIKA QARLSSON (C).....	10
Anf. 33 CAMILLA HANSÉN (MP).....	10
Anf. 34 MARIA NILSSON (L).....	11
Anf. 35 DANIEL RIAZAT (V).....	11
Anf. 36 ORDFÖRANDEN.....	11
Anf. 37 Utrikesminister ANN LINDE (S)	11
Anf. 38 ANNIKA QARLSSON (C).....	12
Anf. 39 ORDFÖRANDEN.....	12
Anf. 40 Utrikesminister ANN LINDE (S)	12
Anf. 41 MARIA NILSSON (L).....	13
Anf. 42 DANIEL RIAZAT (V).....	14
Anf. 43 HANS ROTHENBERG (M).....	14
Anf. 44 Utrikesminister ANN LINDE (S)	14
Anf. 45 DANIEL RIAZAT (V).....	15
Anf. 46 Utrikesminister ANN LINDE (S)	15
Anf. 47 ORDFÖRANDEN.....	15

Anf. 48	Utrikesminister ANN LINDE (S)	15
Anf. 49	ORDFÖRANDEN	16
Anf. 50	Utrikesminister ANN LINDE (S)	16
Anf. 51	ORDFÖRANDEN	16
Anf. 52	Utrikesminister ANN LINDE (S)	16

§ 2 Allmänna frågor

.....		17
Anf. 53	ORDFÖRANDEN	17
Anf. 54	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	17
Anf. 55	ORDFÖRANDEN	17
Anf. 56	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	17
Anf. 57	MARIA NILSSON (L)	19
Anf. 58	HELENA BOUVENG (M)	19
Anf. 59	DANIEL RIAZAT (V)	19
Anf. 60	ANNIKA QARLSSON (C)	20
Anf. 61	ORDFÖRANDEN	20
Anf. 62	MARTIN KINNUNEN (SD)	20
Anf. 63	SOFIA DAMM (KD)	21
Anf. 64	CAMILLA HANSÉN (MP)	22
Anf. 65	ORDFÖRANDEN	22
Anf. 66	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	22
Anf. 67	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 68	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	23
Anf. 69	ORDFÖRANDEN	23
Anf. 70	MARIA NILSSON (L)	23
Anf. 71	HELENA BOUVENG (M)	24
Anf. 72	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	24
Anf. 73	HELENA BOUVENG (M)	24
Anf. 74	MARTIN KINNUNEN (SD)	24
Anf. 75	DANIEL RIAZAT (V)	24
Anf. 76	HELENA BOUVENG (M)	25
Anf. 77	ORDFÖRANDEN	25
Anf. 78	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	25
Anf. 79	ANNIKA QARLSSON (C)	26
Anf. 80	HELENA BOUVENG (M)	26
Anf. 81	DANIEL RIAZAT (V)	27
Anf. 82	ORDFÖRANDEN	27
Anf. 83	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	27
Anf. 84	ORDFÖRANDEN	28
Anf. 85	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	28
Anf. 86	DANIEL RIAZAT (V)	29
Anf. 87	HANS ROTHENBERG (M)	29
Anf. 88	ORDFÖRANDEN	29
Anf. 89	HELENA BOUVENG (M)	29
Anf. 90	ORDFÖRANDEN	29
Anf. 91	Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	29
Anf. 92	ORDFÖRANDEN	30
Anf. 93	DANIEL RIAZAT (V)	30
Anf. 94	HANS ROTHENBERG (M)	30
Anf. 95	ORDFÖRANDEN	30
Anf. 96	MARTIN KINNUNEN (SD)	30

Anf. 97 ORDFÖRANDEN.....	31	2021/22:7
Anf. 98 Statsrådet HANS DAHLGREN (S)	31	15 oktober
Anf. 99 ORDFÖRANDEN.....	31	